

jamo, čim starejši smo - jaz se zdaj z njo že kar precej strinjam. Toda: kaj pravzaprav pomeni "alternativnost" v logiki? Je kaj takega sploh možno? Saj že Heraklit uči, da je logos vsemu skupen. Osebnostno mislim, da gre pri uporabi besede "alternativnost" v logiki pretežno za ekvivokacijo. Modalne logike, ki jih je prvi formuliral C. I. Lewis v '20 in '30 letih našega stoletja, z današnjega stališča gotovo niso več "alternativne" v takratnem pomenu, temveč so postale tako rekoč kanonične za obravnavo modalnosti. Prag, ko se v zgodovini logike neka "alternativnost" preseže, je bržkone nastanek ustrezne semantike - in ta prag so sodobne modalne logike presegle že pred nekaj desetletji, medtem ko se za sisteme logike relevance še vedno išče "materialno adekvatna" semantika (kljub mnogim že znanim predlogom na tem področju). Mislim torej, da so t.i. "alternativni" logični sistemi samo nadaljnje precizacije standardne logike - ki pa še vedno ostaja temeljni "minimalni kalkil" - namreč precizacije v tem smislu, da (z)gostijo formalno "mrežo", s katero skuša logika "pokriti" tako znanstveni kakor tudi naravni jezik.

Moja srečanja s profesorjem Jermanom so bila dragocena za moj osebni in strokovni razvoj, zato se mu ob njegovem jubileju iskreno zahvaljujem in mu želim še dolgo vrsto uspešnih in zdravih let.

Vivat Frane!

BOŽIDAR DEBENJAK

JUBILEJNI POZDRAV

Sem eden tistih, ki kolego Jermana poznajo najdlje: najino skupno garaško delo za razvoj filozofskega oddelka se je začelo oktobra 1961, a tedaj sva se poznala že več kot deset let - z nekdanje Klasične gimnazije, katere "stenčase" so kdajpakdaj bogatile tudi pesmi Franeta Jermana, poleg tega, da je bil najboljši recitator, kar jih pomnim iz srednješolskih časov. Ko sva pred dobrimi dvaintridesetimi leti prišla na filozofski oddelek, je bil ta v kaj žalostnem stanju: po političnem obračunu z avtorji Revije 57 je na njem vladal molk intelektualne "mrtvašnice", kot so ga označevali tedanji študentje. Kar je ostalo študentov, so imeli celo težave z mentorstvom za diplomska dela, kar lahko potrdi Žiga Knap s svojim primerom. Za oba naju z jubilentom velja, da sva si z neizmernim garanjem pri izvlačenju oddelka iz tega stanja celo hudo načela zdravje. Oba sva iz tega tudi potegnila nauk, da se nikoli več ne sme ponoviti kaj podobnega in da nobena od naslednjih generacij, kolikor je to v naših močeh, ne sme več priti v takšno stisko. Rezultat jubilentovega dela sta tudi njegovi doktorandi in njegovi učenci. Rezultat našega skupnega dela pa je tudi, da je oddelek obstal in se tako razvil. Brez obstoja oddelka bi danes komajda lahko pričakovali ta pluralizem filozofskih šol, ki omogoča njihov medsebojni dialog in teoretsko oplajanje. Kot je pluralizem normalno stanje človeštva, monizem pa abnormalno - to misel sem sam

izrekel o političnem monizmu, dobrega pol leta preden se je pri nas poslovil na prvih pluralističnih volitvah - tako je pluralizem filozofskih iskanj normalno stanje filozofije; duhovito je to misel izrekel že v letu najinega prihoda na oddelek tedanji beneški župan, ko je takole nazdravil udeležencem svetovnega filozofskega kongresa: "Dame in gospodje, kot je znano, filozofi iščejo resnico; star pregovor pa uči: 'In vino Veritas!' Zato sem vam tu pripravil vse vrste vin ..." Dodajmo še: vina so obdavčena, die Gedanken sind zollfrei.

Dragi Frane! Želim Ti, da bi še dolgo užival rezultate svojega dela in obilnega truda, kot jih izpričuje današnji večer, in da bi Ti tudi še za devetdesetletnico Tvoji učenci in njih učenci povedali, da se Tvoje delo obrestuje naprej!

BOJAN BORSTNER

Dr. Znanstvenik, zelo znan teoretski fizik, se je ob koktajlu pred večerjo sproščal in gospa Z. mu pravi: "Izgledaš obupno utrujen. Ali si imel naporen dan v laboratoriju?" "Da" odgovori priznani doktor "bilo je zelo izčrpujoče, toda končal sem veliko delo. Uspel sem pojasniti 250 primerov pojava meglice na zunanji strani kozarcev, če so napolnjeni z ledeno mrzlo vodo." In kaj je sedaj narobe s to zgodbo? (G. Marx)

V zgornji zgodbi je v zaobsežen problem, na katerega me je pred leti posebej opozoril profesor Jerman, ko sem pripravljala seminar o vzročnosti pri Humu. Res je da sem takrat porabil veliko časa, da sem se prebil skozi "Razpravo o človeškem razumu" in sem po približno petih mesecih tudi napisal tekst, ki je bil prvi zasnutek za pričujoči. Ko pa sem tekst oddal profesorju, me je čakalo presenečenje. "Tu imaš knjigo, s katero boš lahko odgovoril na probleme, ki se ti zastavljajo ob Humu." Bil je to Wittgensteinov Traktat, ki ga je profesor Jerman ravno prevajal. Tako sem bil od takrat naprej "zastupljen" s pristopom, ki ga danes lahko mirno označim s pojmom "analitična filozofija".

Hume je v analizi problema vzročnosti izhajal iz empirističnega načela, da tisto, kar ni predmet vtisov - neposrednega zaznavanja, ne obstaja v svetu. Neempirični pojmi, ki jih pogostokrat uporabljamo, so lahko predmet filozofske analize, vendar le na formalen (logičen) način. Relacije nujnosti, ki so prisotne v znanstvenem pojasnjevanju, so lahko analizirane le kot formalno (logične) nujnosti, ki ustrezajo pravilom, kriterijem formalne logike. S tem se vsi pomembni metaznanstveni koncepti kot so: vzrok, zakon, teorija, pojasnitev ... zgolj stvar relacij med idejami in se ne nanašajo na stvarnost.

Druga predpostavka, ki je vsebovana v Humovem pojmovanju vzročnosti, je teza, da je naše izkustvo atomarno - vtisi predstavljajo osnovo izkustva. Vse relacije, ki jih lahko izkusimo, morajo imeti svojo osnovo v vtisih. To pomeni, da je tudi izkustveni svet atomaren - sestavljen iz dogodkov, ki so med seboj popolnoma neodvisni. Če povežemo obe predpostavki, potem lahko formuliramo humovski pristop: